

Rohkeasti yhdessä -tavoitetilalausuntojen keskeiset näkökulmat

Tausta

Yhteinen kirkkoneuvosto päätti 10.9.2020 lähettää kevään 2020 Rohkeasti yhdessä -keskustelujen koosteen ja tavoitetilaehdotuksen lausuntokierrokselle seurakuntiin ja yhteisten palveluiden yksiköille/osastoille. Lausuntojen palauttamisen takarajaksi asetettiin marraskuun loppu. Lausunnot (23 kpl) saatiin määräaikaan mennessä muilta paitsi Malmin seurakunnalta ja Petrus församlingilta.

Lausunnoissa oli pyydetty ottamaan kantaa kysymyksiin, voidaanko tavoitetilaehdotuksen sisältöön ja muotoon sitoutua ja minkälaisia muutosehdotuksia mahdollisesti toivotaan. Seurakuntaneuvostoille ja yhteisten palveluiden yksiköille annettiin lisäksi mahdollisuus tehdä konkreettisia ehdotuksia Rohkeasti yhdessä -prosessin jatkotoimenpiteiksi.

Seurakuntaneuvostojen ja yhteisten palveluiden osastojen lausunnot

Ensimmäiseen lausuntokierroksen kysymykseen tavoitetilan muotoon ja sisältöön sitoutumisesta ei tullut suoria kyllä-vastauksia. Kallion seurakunta ilmoitti ainoana, ettei se voi sitoutua tavoitetilaehdotukseen sen nykyisessä muodossa. Lausuntojen sävystä on pääteltävissä, että useimpien kanta ehdotuksen hyväksymiseen on ainakin jossain määrin ehdollinen ja edellyttää tavoitetilaehdotuksen muokkaamista.

Lausunnot sisältävät runsaasti sekä muutosehdotuksia että ehdotuksia Rohkeasti yhdessä -prosessin jatkotoimenpiteiden ja aikataulujen tarkistamiseksi. Keskeisenä huomiona lausunnoissa esitetään, että tavoitetilaehdotus on liian yleisellä tasolla eikä sisällä riittävästi konkretiaa. Tavoitetila ei myöskään vastaa Rohkeasti yhdessä -aloituspäätöksessä esitettyihin useiden vastanneiden hyvinä ja tärkeinä pitämiin kysymyksiin:

- Mikä on yhteinen tahtotila siitä, miten pärjätään jatkossa?
- Mitä tehdään yhdessä yhteisissä työmuodoissa ja mitä taas seurakunnissa?
- Mistä karsitaan ja mitä ei enää tehdä?
- Miten organisoidutaan ja rakennetaan yhteistyön tasoja tai puretaan niitä?

Lausunnoista siis ilmenee, että tavoitetilan laatijoiden ja vastaajien ymmärrys tavoitetilan luonteesta ja sen käyttöarvosta eroaa toisistaan.

Keskeinen palaute

Rohkeasti yhdessä -prosessin haasteena on ollut luoda toimiva kokonaisuus osallistavien työskentelyjen ja yhteistä tavoitetilan määrittelyä edistävien toimenpiteiden välillä. Jos halutaan samalla tehdä osallistavaa työskentelyä ja edetä ripeästi, se vie Helsingin seurakuntayhtymän kokoisessa organisaatiossa aikaa.

Tavoitetilaehdotuksen tarkoituksena oli tässä vaiheessa antaa yleisiä suuntaviivoja etenemiselle. Konkretia Rohkeasti yhdessä -prosessiin on ollut tarkoitus tuottaa osallistavilla työskentelyillä. Tämä työskentely on aloitettu syksyn 2020 tilannehuone työskentelyillä. Vuoden 2021 kevätkaudelle on suunniteltu yhteisten palveluiden talouslinjausten toteuttamissuunnitelma. Se tuottaa

asiantuntijaryhmineen ja työskentelyineen seuraavia konkreettisia askeleita. Syksyn tilanhuoneutyöskentelyt vahvistivat tarpeen myös vastaaville työskentelyille jatkossa.

Tavoitetilalausunnoista ilmenee selkeästi, että seurakunnissa ja yhteisissä palveluissa on olemassa laaja tahtotila muutokseen ja yhteisten keinojen löytämiseen taloushaasteiden selättämisessä ja toiminnan uudelleen organisoimisessa. Erilaisia näkemyksiä on sen sijaan edelleen siitä, miten tämä käytännössä tehdään ja mistä esimerkiksi vähennetään. Seurakuntien lausunnoissa alleviivataan tavoitetilaehdotuksestakin löytyvää näkemystä seurakunnasta kirkon perusyksikkönä ja ajatusta, miten karsintaa tulisi tehdä erityisesti paisuneiksi koetuista yhteisistä palveluista ja päällekkäisestä työstä. Yhteisten palveluiden lausunnoissa taas korostuu yhteisten toimintojen merkitys sekä erityistyömuotojen rooli.

Rohkeasti yhdessä -prosessinomistajana toimivan yhteisen kirkkoneuvoston on tärkeä paneutua lausunnoissa esitettyihin kriittisiin ja korjaaviin huomioihin sekä harkita, millä sanamuodoilla ja missä aikataulussa lopullisen esityksen vieminen yhteisen kirkkovaltuuston päätettäväksi on mahdollista siten, että se lisää sekä luottamusta että sitoutumista yhteiseen prosessiin.

Yleisesti voi todeta, että monet esitetyt huomiot johtuvat myös siitä, että Rohkeasti yhdessä -prosessin suhteesta jatkuvaan strategiaproessiin on vastaajilla erilaisia käsityksiä ja Rohkeasti yhdessä -prosessiin on kohdistunut myös toiveita, joita siinä ei välttämättä ole lähdetty täyttämään. On tärkeä, että tämän tyyppistä pohdintaa tehdään jatkossa pidemmälle tähtäävään jatkuvaan strategiaproessiin liittyen.

Seuraavassa esitellään keskeiset lausunnoissa esille nousseet näkökulmat tavoitetilaehdotuksen otsikoittain. Lopuksi tehdään ehdotus aikataulusta.

Arvot

Useimmissa lausunnoissa Rohkeasti yhdessä -tavoitetilaehdotuksen arvoihin *usko, toivo ja rakkaus* ei oteta mitään kantaa. Kantaa ottaneet pitivät kuitenkin yhtä poikkeusta lukuun ottamatta arvoja hyvinä. Ehdotus sai kertaalleen kiitosta siitä, että arvot noudattelevat kokonaiskirkon Ovet auki -strategiaa. Viestintäpalveluiden vastauksessa toivottiin lisää sanoitusta sille, mitä arvot tarkoittavat Helsingin todellisuudessa. Viestintä myös kyseli, mitä jatkossa tapahtuu hyväksi havaituille, nyt käytössä oleville arvoille kuten totuudellisuuudelle. Yleisesti ottaen arvot ovat jatkuvan strategiaproessin asia ja näihin on syytä palata tarkemmin strategiaproessin yhteydessä.

Tunnuslause

Ehdotettu tunnuslause *Rohkeasti kristitty* sai niin ikään osakseen vain vähän kommentteja. Muotoilua pidettiin viestintäpalvelujen vastauksessa varsin perinteisenä. Viestintäpalvelut myös viittasi piispa Seppo Häkkisen samannimiseen paimenkirjeeseen ja kehotti pohtimaan, voiko tästä olla tunnuslauseen käytölle haittaa. Yhden seurakunnan vastauksessa kyseltiin, mihin tunnuslausetta ylipäätään tarvitaan, kun käytössä on samaan aikaan hyvin toimivia hashtagia kuten *#valaisetpimeän*, *#kirkkohelsingissa* tai *#ilmansinua*. Tunnuslauseen voi nähdä olevan arvojen tyyppinen strategiaan liittyvä asia.

Tavoitetila

Tavoitetilaa koskevat keskeiset muutostoiveet ja kommentit linkittyvät erityisesti konkretian lisäämiseen tavoitetilaehdotuksen toimenpideoisioihin. Lausunnoissa tuodaan vahvasti esiin pettymystä siitä, että prosessi ei ole edennyt tässä suhteessa nykyistä pidemmälle. Erityisesti Rohkeasti yhdessä -aloituspäätöksen kysymyksiin kaivataan jo nyt tarkempia vastauksia.

Tavoitetilaehdotukset ovat useimpien mielestä pääpiirteissään hyviä, mutta samalla usean lausunnonantajan mukaan hallintoon ja sisäisiin prosesseihin viittaavia ja sisäänpäin kääntyneitä. Tavoitetilaa arvostellaan siitä, että se ei vastaa seurakuntalaisten näkökulmasta kirkon merkityksen tai tarpeellisuuden kysymyksiin, vaan on liian organisatorinen, kirkkokeskeinen ja ajattelee liikaa kirkon omaa etua. Tavoitetilasta jää puuttumaan, keitä varten kirkko Helsingissä on olemassa. Yhteistyö ja osallisuus kaupungin jo olemassa olevien kansalaisjärjestöjen, verkostojen ja erilaisten "katsomuksellisten verkostojen" kanssa sekä näiden yhteistyömuotojen vaikutus tavoitetilaan ei tule ilmaistuksi.

Tavoitetila avaa nykymuodossaan myös mahdollisuuksia erilaisille tulkinnoille. Resurssikysymysten jäädessä avoimiksi tavoitetila ei anna riittäviä mahdollisuuksia vastausten yhteiseen kirjaamiseen. Tavoitetilan ohjaavuusarvoa pidetään riittämättömänä.

Lausunnoissa kiinnitetään huomiota siihen, ettei seurakuntien suhdetta yhteiseen työhön juurikaan avata. Täsmennyksiä kaivataan myös alusta-ajatteluun samalla, kun toivotaan huomioon otavan se suuri joukko helsinkiläisiä, jotka haluavat kyllä olla kirkon jäseniä mutta eivät toimia aktiivisesti seurakunnassa.

Esitetyn tavoitteen on oltava mitattavissa ja tavoitteen saavuttaminen todennettavissa. Viestinnän lausunnossa kysytään, onko kirkon merkityksellisyyden mittari todella 50 %:n kaupunkilaisista kuuluminen kirkkoon. Tässä piilee ristiriita nykyisen viestinnällisen tavoitteemme kanssa, jossa ilmaistaan kunkin mahdollisuus olla kristitty itselleen merkityksellisellä tavalla.

Yhdenvertaisuuskohtaa toivotaan sanoitettavan suoremmin ja yksiselitteisemmin esimerkiksi ilmaisulla "seurakunnat turvaavat/ varmistavat kaikessa toiminnassaan ihmisten yhdenvertaisen, tasa-arvoisen ja arvostavan kohtelun".

Lausunnoissa peräänkuulutetaan olennaisten asioiden kiteyttämistä ja keskeisten tavoitteitten priorisointia. Käytetty "me-passiivi" todetaan epämääräiseksi.

Seurakuntien lausunnoissa kysytään myös, miten tavoitetila suhteutuu muihin strategioihin ja erityisesti koko kirkon tuoreeseen Ovet auki -strategiaan? Lausunnoissa todetaan, että Helsingin seurakuntien yhteisen strategian luomisen on lähdettävä liikkeelle seurakuntien omista strategioista, joita ei ole vielä hyödynnetty.

Useammassa seurakuntien lausunnossa toivotaan kirkon identiteettiä tuotavan tavoitetilassa vahvemmin esiin. Näin esimerkiksi Johannes församlingin ehdotuksessa¹ korjatuksi tavoitetilamäärittelyksi. Muutoksia sanamuotoihin ehdottaa myös Töölön seurakunta.²

Useassa lausunnossa toivotaan seurakuntalaisten näkyvyyttä vahvistettavan nykyisestä. Lisäyksiä tavoitetilaan toivotaan myös koskien nuoria, perheitä ja yksinasuvia. Puuttuviksi teemoiksi tämän lisäksi mainitaan osallisuus, seurakunta keskustelualustana, mahdollistajana ja koollekutsujana sekä muuttuva hengellisyys. Lausunnoissa on paljon myös muita yleisluontoisia toivomuksia eri asioiden laajemman huomioimisen suhteen, mutta ei varsinaisia näitä koskevia ehdotuksia.

Lausunnoissa pidettiin hyvänä muiden muassa tavoitetilan suuntaa sekä kirkon työn lähtökohdan korostamista evankeliumin julistuksesta käsin.

Toimenpiteet

Lausunnoissa otettiin eniten kantaa juuri tavoitetilan lopussa lueteltuihin toimenpiteisiin. Yleispalautteena oli toivomus konkretian lisäämisestä. Tavoitteiden priorisointia toivottiin. Yleisiä

---

¹ **Johannes församling ehdottaa seuraavaa muotoilua** (muutokset aiempaan nähden punaisella): "Församlingen är en gemenskap som synliggör och stöder relationen till Gud, till medmänniskorna och till oss själva. År 2026 är församlingarna i Helsingfors **synliga och goda gemenskaper** för gudstjänst, andligt stöd, möten och hjälp. Församlingarna fungerar som en plattform som gör det möjligt för församlingsmedlemmarna att vara aktiva **för Guds Rikes sak och medmänniskans bästa**. Kyrkan är så betydelsefull för helsingforsborna att minst hälften av dem vill tillhöra den. Församlingarna är livskraftiga, öppna, samarbetsinriktade, utåtriktade och ansvarskännande för miljön. De är kristna gemenskaper som främjar det lokala och tillgodoser helsingforsarnas behov. Även under snabba förändringar är församlingarna i Helsingfors modiga **och kapabla** till förnyelse utgående från sina värderingar. Församlingarna arbetar för att hjälpa dem som är i ett utsatt läge både nära och fjärran. Församlingarna främjar likabehandling och jämlikhet och bemötande som respekterar alla människor."

Alkuperäinen muotoilu (suluissa kohdat, joita yllä on muutettu): År 2026 är församlingarna i Helsingfors **bland stadens mest betydande och högklassiga gemenskaper** för andligt stöd, möten och hjälp. Församlingarna fungerar som en plattform som gör det möjligt för församlingsmedlemmarna att vara **aktiva än någonsin för det gemensamma goda**. Kyrkan är så betydelsefull för helsingforsborna att minst hälften av dem vill tillhöra den. Församlingarna är livskraftiga, öppna, samarbetsinriktade, utåtriktade och ansvarskännande för miljön. De är kristna gemenskaper som främjar det lokala och tillgodoser helsingforsarnas behov. Även under snabba förändringar är församlingarna i Helsingfors modiga och **förmögna** till förnyelse utgående från sina starka värderingar. Församlingarna arbetar för att hjälpa dem som är i ett utsatt läge både nära och fjärran. Församlingarna främjar likabehandling och jämlikhet och bemötande som respekterar alla människor.

² **Töölön seurakunta ehdottaa tavoitetilan tekstin toiseen kappaleeseen seuraavan laisia lisäyksiä** (lisäykset punaisella): "Seurakunnat ovat **monimuotoisia**, elinvoimaisia, avoimia, yhteistyöhakuisia, ulospäinsuuntautuneita, vastuunsa ympäristöstä tuntevia sekä paikallisuutta edistäviä ja erilaisten helsinkiläisten tarpeisiin vastaavia kristillisiä yhteisöjä. **Seurakunnissa vapaaehtoistoiminnalla, nuorten vaikuttamistoiminnalla ja joustavalla toimintakyvyllä poikkeusoloissa on vielä nykyistä keskeisempi merkitys...**"

Alkuperäinen muotoilu: Seurakunnat ovat elinvoimaisia, avoimia, yhteistyöhakuisia, ulospäinsuuntautuneita, vastuunsa ympäristöstä tuntevia sekä paikallisuutta edistäviä ja helsinkiläisten tarpeisiin vastaavia kristillisiä yhteisöjä. Nopeankin muutoksen keskellä Helsingin seurakunnat ovat rohkeita ja uudistumiskykyisiä kestävien arvojen pohjalta. Seurakunnat toimivat heikoimmassa asemassa olevien auttamiseksi niin lähellä kuin kaukana. Seurakunnat edistävät yhdenvertaisuutta ja kaikkia ihmisiä arvostavaa kohtelua.

huomioita olivat edelleen toimenpiteiden projektisoiminen, tehtävien vastuuhenkilöiden määrittäminen sekä tarkkojen aikataulujen laatiminen prosessin eri osa-alueille.

Seurakuntarakennemuutosta koskien Helsingin piispan aloiteoikeuden käyttämistä pidettiin tärkeänä ja hyvänä asiana. Lausunnoissa sekä harmiteltiin, että Rohkeasti yhdessä -prosessissa ei ole saatu jo tähän mennessä erilaisia rakennemalleja aikaan, että todettiin, ettei seurakuntayhtymällä olisi tällaisten luomiseen kirkkolain pohjalta mandaattiakaan. Piispan prosessin suhteen esitettiin toivomus, että se ei etäännyisi esimerkiksi aikataulujen suhteen liikaa Rohkeasti yhdessä -prosessista.

Seurakuntarakennemuutoksesta kommentoitiin edelleen, että kehittämistoimenpiteiden on tapahduttava seurakuntalähtöisesti ja seurakuntatasolla. Kahdessa seurakuntien lausunnossa (Oulunkylä, Haaga) todettiin suoraan, että naapuriseurakuntien kanssa aiotaan tunnustella yhdistämisen mahdollisuuksia. Prosessin kaikinpuolista avoimuutta ja läpinäkyvyyttä pidetään tarpeellisenä. Kallion lausunnossa todetaan, että seurakuntarakenteen ydinkysymys on kirkkolain määräämien tehtävien lisäksi, mitä seurakuntalainen hakee ja tarvitsee ja mikä on seurakuntalaisten edun mukaista.

Siinä, missä Oulunkylä esimerkiksi ehdottaa harkittavan 4–5 seurakunnan mallia, esittää Lauttasaari kysymyksen, tarvitaanko tasapäistäviä samankokoisia seurakuntia vai voisiko seurakuntarakenne nousta Helsingin alueiden tarpeista. Olisiko mahdollista, että olisi monenlaisia seurakunnallisia/kirkollisia rakenteita?

Matteus församling toivoo, että rakenneprosessissa tehdään tarkat arviot eri seurakuntamallien seurauksista ja erityisesti, mitä säästövaikutuksia eri seurakuntaliitosmalleilla voisi olla. Miten eri tavoin hallinto olisi mahdollista järjestää ja vähentäisikö muutos tosiasiallisesti tätä työtä vaiko vain muuttaisi sen muotoa. Mitkä siis olisivat muutoksen hyödyt?

Lisäksi Paavalin seurakunnan lausunnossa esitetään, että seurakuntarakennemallit tukevat paikallis- ja kaupunginosaidentiteettiä.

Hallinto-osasto pitää rakennemuutosta ensisijaisena edistettävänä asiana meneillään olevassa Rohkeasti yhdessä -prosessissa, jotta muutkin uudistukset on mahdollista toteuttaa. Henkilöstöhallinto huomauttaa erikseen, että rakennemallien selvittäminen voi tuoda uusia mahdollisuuksia edistää mm. työvoiman yhteiskäyttöä, työnkiertoa ja henkilöstövaihtoa.

Lausunnoissa otettiin kantaa myös rahanjakokysymyksiin. Useassa seurakuntien lausunnossa pidetään yhtymän perussopimukseen kuuluvaa yhtymän ja seurakuntien välisen sekä seurakuntien keskinäisten rahanjakokriteerien tarkastelua välttämättömänä ja jopa kiireellisenä tehtävänä. Rahanjakomallien uudistamisen toteutusaikatauluksi esitetään viimeistään uuden valtuustokauden alkua.

Tarkistuksia kriteereihin toivotaan ainakin seuraavien seikkojen suhteen: pelkän jäsenmäärän huomioimisen sijaan aktiivisuudesta, toiminnasta ja työstä palkitseminen. Lisäksi toivotaan huomioitavan, kuinka paljon seurakunnan toiminta suuntautuu myös omaan seurakuntaan kuulumattomille. Munkkiniemen seurakunta ehdottaa lisäksi, että seurakuntien muutostarpeita arvioitaessa ja määrärahojen jakoperusteita määriteltäessä otettaisiin oikeudenmukaisesti huomioon jo tehdyt kustannussopeutukset.

Alueellisen kiinteistöstrategian luomista pidettiin ensiarvoisen tärkeänä ja myös kiireellisenä. Monissa lausunnoissa ehdotetaan, että seurakunnan omat luottamushenkilöt ja keskeiset viranhaltijat osallistuvat aktiivisesti paikallisen ja alueellisen kiinteistöstrategian luomiseen jo sen valmisteluvaiheessa. Kiinteistöstrategian on tärkeä huomioida koko Helsingin kokonaisuus ja asettaa seurakuntalaiset ja heidän etunsa keskiöön. Tärkeää on turvata kokoontumispaikat seurakuntalaisille.

Lausunnoissa toivotaan, että seurakuntien tilat ovat monimuotoisia, helppokäyttöisiä, avoimia ja esteettömiä sekä taipuvat monenlaiseen toimintaan. Rakennusten tulisi olla kustannustehokkaita ja niiden rakenteiden terveitä. Seurakuntien tilojen toivotaan olevan muidenkin alueensa toimijoiden käytettävissä. Toiveissa on ns. monitoimikirkkojen verkosto. Tilojen suunnittelussa tulee katsoa pitkälle tulevaisuuteen ja pyrkiä kauaskantoisiin ratkaisuihin.

Kallion seurakunta ilmoittaa lisäksi linjanneensa jo aiemmin, että kiinteistöstrategiassa ensisijainen painopiste tulee olla keskittyminen kirkkoihin. Lauttasaaren seurakunta ajattelee samoin ja näkee kirkon alueensa sydämenä.

Oulunkylän seurakunta ehdottaa, että Helsingin keskustan historiallisille ”maamerkkikirkkoille” laaditaan oma erillinen strateginen toiminta- ja investointisuunnitelmansa. Maamerkkikirkkojen suhteen ehdotetaan harkittavan muitakin linjaratkaisuja strategisten toiminnallisten linjausten ja talouden realiteettien pohjalta. Seurakuntien talon toimintojen tilatarve on syytä analysoida palvelumuotoilun keinoin. Lähtökohtauetuksiksi Oulunkylän seurakunta toivoo yhtymän rakennuksesta luopumista.

Talouden tasapainottamisen toimenpiteistä todetaan, että talous pitää ennen kaikkea turvata seurakunnissa, jotta seurakunnat pystyvät hoitamaan perustyönsä ja -tehtävänsä. Talouden tasapainottamisen näkökulmaa tuovat vahvasti esiin muiden muassa Kallion seurakunta ja hallinto-osasto. Talouden tasapainottaminen vaatii henkilöstömäärän vähentämistä ja kiinteistöistä luopumista. On hyvin tärkeä, että prosessi toteutetaan henkilöstöä kuunnellen, kunnioittaen, riittävästi viestien ja ”psykologista sopimusta” rikkomatta. Henkilöstö on turhautunut puheeseen, nyt on tekojen aika.

Tavoitetilan toimenpiteissä toivotaan huomioitavan ruotsinkielisten seurakuntien ja myös muiden kielivähemmistöjen erityistarpeet. Ruotsinkielisten seurakuntien lausunnoissa viitataan ”svenska rum” -käsitteeseen, jolla tarkoitetaan ruotsinkielisen yhteisön olemassaolon takaamista. Erityisesti kysymys Lekholmenin tulevaisuudesta on keskeinen.

Vieraskielisen työn osalta Kallion seurakunta esittää, että tutkitaan mahdollisuus yhtymän yhteisen vieraskielisen työn siirtymisestä remonttia vaativaan Alppilan kirkkoon niin, että siitä tulisi yhtymän vieraskielisen työn keskus.

Työnjakoa koskien seurakuntien lausunnoissa painotetaan asian selvittämistä edelleen. Useassa lausunnossa todetaan, että seurakuntien työn tulee painottua seurakuntien ydintyöhön. Yhteisten palveluiden suhteen toivotaan tehtävän selkeitä priorisointeja ja luopumisia. Tärkeä on säilyttää se, mikä palvelee seurakuntalaista ja seurakuntaa, sekä tunnistaa ne toiminnot, joiden keskittämisellä on mahdollista laskea kustannuksia ja purkaa päällekkäisyyksiä.

Yhteistyöhön yhteisten palveluiden kanssa toivotaan yhteisen viestinnän ja seurakuntien viestinnän astumista lähemmäs toisiaan esimerkiksi hajauttamalla seurakuntayhtymän viestintäresurssija rovastikunnallisesti tai alueviestijän kautta.

Paavalin seurakunta toivoo lisäystä toimenpideoosioon puhuttaessa työnkierrosta ja jaetun resurssin käytöstä. Kyseisissä tilanteissa pitää sopia selkeästi johtamisesta ja varautua erilaisten työ- ja suunnittelukulttuurien kohtaamiseen.

Seurakuntalaisten asiakaspalvelu ja virastopalvelut tulee toteuttaa nykyistä keskitetymin. Silti asiakaspalvelun täytyy edelleen olla myös henkilökohtaista ja saavutettavaa.

Lausunnoissa otetaan useissa kohdin kantaa rovastikunnalliseen yhteistyöhön ja sen lisäämisen tarpeeseen.

Muut ehdotukset RY-prosessin edistämiseksi

Lausuntojen perusteella on tärkeä terävöittää jatkossa viestintää siitä, missä eri vaiheissa ja millä tavoin seurakunnat voivat vaikuttaa prosessiin ja ”aiemmin kesken jääneisiin asioihin”. Muutosprosessin johtamista (esim. vastuu, viestintä, tiedolla johtaminen, talous, henkilöstö, osaamisen johtaminen, projektin eri osa-alueet) on ylipäättään selkeytettävä.

Konkreettisia ehdotuksia työskentelyn helpottamiseksi on esimerkiksi yhteydenpitäjien nimeäminen joka taholta Rohkeasti yhdessä -prosessiin. Tuleviin tilanhuonetyöskentelyihin toivotaan suoria kalenterikutsuja.

Tilanhuonetta koskien saatiin monenlaista palautetta. Osa pohti, oliko toimintatapa oikea juuri tässä kohtaa valmistelua. Uusi toimintatapa ei ollut kaikille vielä tuttu. Kysymyksiä herätti sen pohdinta, millä mandaatilla osallistujat tulevat työskentelyihin.

Jatkuvan strategiaproessin asiat

Useissa lausunnoissa kiinnitetään huomiota siihen, että Rohkeasti yhdessä -prosessissa lähdettiin tekemään hieman eri asioita kuin mitä siinä nyt tehdään. Jatkuvan strategiaproessin ja Rohkeasti yhdessä -prosessin suhde ei näytä lausuntojen pohjalta olevan selkeästi ymmärretty. Osa lausunnoissa ottaa kantaa Rohkeasti yhdessä -prosessin alussa nimettyihin kysymyksiin, osassa toivotaan laajojakin lisäyksiä tavoitetilaan. Näitä lisäyksiä voisi luonnehtia enemmän strategian tavoitetilan kuin Rohkeasti yhdessä -tavoitetilan asioiksi, sillä ne ylittävät Rohkeasti yhdessä -prosessin rajoja ja tähtäävät pidemmälle tulevaisuuteen. Rohkeasti yhdessä -prosessi hyötyisi rajaamisesta ja selkeyttämisestä.

Rohkeasti yhdessä -tavoitetilaan on kirjattu tunnuslause sekä arvot. Viestintäyksikkö kiinnittää huomiota siihen, että kirjaukset muistuttavat strategiakirjauksia eli arvojen ja vision kirjausta. Harva lausunto otti näihin sisältöihin kantaa, ja voikin ajatella näiden asioiden linkittyvän laajempaan strategiaan. Useassa lausunnossa kysyttiin linkittymisestä kokonaiskirjon Ovet auki -strategiaan ja voikin ajatella pidemmälle tähtäävän strategian tuovan esiin tähän liittyviä asioita laajemmin. Siinä on tarpeen esim. kirkastaa visiota.

Yhteisen strategian ja seurakuntien strategioiden suhdetta kysyttiin useammassa lausunnossa. On tärkeä jatkossa kirkastaa seurakuntien strategioiden ja yhteisen strategian suhdetta ja luoda dialogia seurakuntien strategioiden ja yhteisen strategian välille.

Lausuntokierros osoittaa, että yhteiselle, pitkälle tähtäävälle näylle ja visiolle on tarve, ja Rohkeasti yhdessä -prosessi ei sitä täysin täytä – kuten ei ole ollut tarkoituskaan. On tärkeä jatkaa jatkuvan strategian tekemistä ja ottaa siihen mukaan Rohkeasti yhdessä -prosessissa tehtyjä nostoja, jotka tähtäävät Rohkeasti yhdessä -prosessia laajemmalle ja pidemmälle.

Konkreettisina työvälineinä yhteisen strategian tekemiseen lausuntokierroksella toivotaan jatkuvaa vuoropuhelua seurakuntien ja yhteisten palveluiden kesken, projektinhallintaa ja erityisesti ohjelmajohtamista sekä viestinnän, ja mahdollisesti muiden, ammattilaisten käyttöä tarpeen mukaan. Kaikkien lausuntojen perusteella voi sanoa, että yhteisiä priorisointeja ja strategisten valintojen tekemistä pidetään yleisesti ottaen tärkeinä nyt ja jatkossa.